

A.

fol. 113-23. 25. 27-31. 34-35. 37-38.
40-42. 44-50. 52-53. 55-57. 59.

18

משה בן ארם

SIVE

DISSERTATIO PHILOLOGICA
EX ANTIQVITATE IVDAICA,

DE

**NOMINIBVS
CHRISTI,**

**HVMANAM IPSIVS NATVRAM
DESIGNANTIBVS,**

QVAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DN. PHILIPPO WILHELMO,

PRINCIPE BORVSSIAE, MARCHIONE BRANDENBURGICO, CE-

TERA, ET DVCATVS MAGDEBVRGICI GVBERNATORE,

Consentiente Amplissimo Collegio Philosophico,

Publico Eruditorum examini subiicient

PRAESES

M. CHRISTIANVS BENEDICTVS

MICHAELIS,

Ellrica-Hohnsteinensis,

ET

RESPONDENS

ANDREAS MICHAEL LADIVS,

Ofcherslebia-Halberstadiensis.

A. D. xxiii. iVlII cfo lccc vii.

H. L. Q. C.

HALAE MAGDEBVRGICAE, LITERIS SALSFELDIANIS.

DISSELTIO THEOLOGICA
EXAMINATIONIS
17

VOMNIBVS
CHRISTIANIS
MARTYRIBVS

IN THEATRO
M. GERSDORF

KA

21

Σύνοψις.

Ratio instituti nostri exponitur §. I. MESSIAS, quae homo est, vocatur Puer *Esa.* 9, 6, §. II. Semen mulieris *Gen.* 3, 15. Semen aliud *Gen.* 4, 25. §. III. Et simpliciter Semen *Gen.* 19, 32. ex quo illustratur dictum Pauli *Gal.* 3, 16. §. IV. Item Frater noster *Pf.* 22, 23. *Cant.* 8, 1. *Leu.* 25, 48. §. V. Filius hominis *Pf.* 80, 18, & *Dan.* 7, 13. §. VI. Et a Rabbiniis etiam נביא (quasi Nubiuaqus,) quod vnde sit, declaratur §. VII. Porro Germen *Zach.* 6, 12. §. VIII. Et *Zach.* 3, 8. §. IX. Germen iustum *Ier.* 23, 5. §. X. Germen iustitiae *Ier.* 33, 15. §. XI. Germen Iehouæ, Fructus terræ *Esa.* 4, 2. vbi simul illustratur *Pf.* 132, 17. §. XII. ac tandem Ramus de trunco *Isai.* & surculus e radicibus *Isai.* 11, 1. §. XIII. Radix *Isai.* 11, 10. §. XIV.

Plus hylitatis (1) Hylitarius, sicut de alio religionibus magis d' cuping cognoscere (2) Hylitarius (3) Theologicus, et quae dem aethelice, vbi nos ipsi in religiois veritate consistit memur, quando videmus ipsos hylites ei subinde atque hylit. b) Hylitice, sunt contra hylites, tum contra Christianos Imperias, v. g. Hylitice in theophite.

§. I.
Quam superiori dissertatione operam cepimus, commentandi aliquid de Nominibus Christi ex antiquitate Rabbinica, propitio Deo nunc continuamus. Videmur enim in eum campum

A 2

pum

pum ingressi, in quo molestum equidem sit versari propter Iudaicarum nœniarum spinas, quarum copiosus in Rabbinorum scriptis proventus est, sed haud minus iucundum, amœnissimos de Messia flores legere, qui hinc illinc velut rosæ inter spinas nascuntur; vt si quam scripta Iudæorum voluentibus aniles ineptiæ molestiam concitant, fructuum dulcedo si non penset liberaliter, tamen magna ex parte mitiget ac relaxet. Id saltem æquioribus animis efficere videbimur, vt quidquid boni in Iudæorum libris sparsim extare de Nominibus Messia obseruauimus, id fideliter excerptum lector cupidus coniunctim & velut in tabula conspiciere possit.

§. II. Igitur sicut supra de Nominibus Christi diuinis diximus, ita nunc quidem eiusdem Nomina, quæ humanam ipsius naturam arguunt, ex scripturis sacris, Rabbinorum testimonio illustratis, persequemur: vt, qui propter Deitatem est incomprehensus, adorandus ac venerabilis, idem & amabilis humano generi propter humanæ naturæ communionem, qua nobis cognatus est, vel ex ipsis nominibus intelligatur. Vbi primo quidem loco allegare poteramus illud Esa. 9.5. כִּי יֵלֶךְ יְהוָה לָנוּ *Quoniam PVER natus est nobis*; quippe nomen יֵלֶךְ, secundum quod dicitur NATVS, Messiaæ natiuitatem ex muliere facit evidentissimam: sed hoc ipsum iam superiori Dissert. §. 23. 24. luculenter ex Targum, Debbarim Rabbab, Maimonide & Ben Sira edisseruimus. Vnde hoc prætermisso, pergimus ad cetera, oportuit propter Dei promissiones: prædixerat quippe inde a mundi primordiis, fore vt SEMEN MULIERIS caput

*prophetiam (1) ppter adiectum
 ita nobis. nam ita d postea
 dicit de æterna ipsius genera
 tione; quippe que non poterat
 d fieri, nisi nunquam copiosa
 set de creationis hominibus. (2)
 propter solum contractum qui pro
 pheta est c. 8. 13. coll. ler.
 1. 22. æterna vero gene
 ra non est res nouitatem con
 tingent. (3) propter auctori
 tatem humanam quoc. (4) ceteri
 in Lex. et Trismundis.*

caput antiqui draconis conterat Gen. 3, 15. quem lo-
cum Chaldaica *Tonatha* paraphrasis ad *Messia* tempora
diserte reuocat, vt vel hinc verosimile euadat *Messia-*
am sub nomine *Seminis muliebris* latere. Atque hoc
Semen procul dubio est, cuius desiderio (si Rabbinos au-
dire lubet) flagrauit Eua, quippe quam ferunt, vbi Sethū
edidisset, ad *Messiam*, sub nomine אחר זרע *Seminis alius*,
oculos propheticæ conuertisse Gen. 4, 25. etenim sic scri-
bunt in *Breschith Rabbah* f. 27. b. שמואל ר' שמואל
אמר נסתכלה אותו זרע שהוא בא ממקום אחר ואי זה זה
המשיח. *R. Tanchuma, allegata R. Samuelis auctorita-*
tate, dixit: Eua respexit illud Semen, quod aliunde ventu-
rum est; quodnam vero est illud semen? est Rex Messias.
והוא ibidem glossa auctoris *Mattath. Kebunnah* habet: מלך המשיח
שבא מזרע מואב האסורים לבוא בקהל וכן
משמע במדרש רות פ' וכולקוש ריש דברי הימים ובמס'
Hic est Rex עבודת הקדש פיר ומה שבקשתי ומצאתי כתבתי
Messias, qui venturus est ex femine Moabitarum (conf.
Ruth. 4, 17. seqq.) quibus alias non licet venire in eccle-
siam Domini; atque sic dicunt expresse in Medrasch Ruth,
sect. VIII. & in Ialkut ad initium Paralipomenon f. 159.
c. & in Tractatu Abbodath Hakkodesch Sect. XIV. Neque
quidquam aliud ego scribo, quam quod quassui & inueni.
In *Medrasch Ruth* vero f. 50. a. ita legitur: ר' הונא אומר:
כתיב כי שת לי אלהים זרע אחר זרע הבא ממקום
אחר ואי זה זה מלך המשיח. *R. Hona ait: Scriptum est,*
Quoniam reposuit mihi Deus semen aliud; id est, Se-
men ex loco alio venturum. quisnam vero est illud Se-
men? Est Rex Messias. Quæ vt facilius intelligantur,
notandum, אחר vel אחרים a Rabbinis ita aliquando
capi, vt significet gentes seu gentiles, quatenus Israeli

opponuntur. Quando igitur Messiam ex alio loco venturum esse pronunciant, perinde est, ac si dicerent, eum ex gentilibus, seu ex Moabitarum gente, origines ex parte ducturum, insigni præludio, fore, vt non Iudæorum solum, verum & gentium Messias sit. conf. Matth. I, 5. Quanquam si extra hanc Rabbiorum explicationem de nomine *Seminis* alius statuendum foret, dici potuisset, id ita Christo tributum, vt ipsius præstantiam præ reliquis hominibus cum singulari, quam habuit, nascendi conditione designet.

§. IV. Eadem ratione commentantur in *Breschib* Rabbab t. 57. c. & in *Medrasch* Rutb f. 49. d. ad illud Gen. 19, 32. ונחיה מאבינו זרע Et *vinum seruemus ex patre nostro semen* : ונחיה מאבינו זרע אורח זרע שהוא בא ממקום אחר זה זה מלך המשיח, Non scribitur hic, inquit R.

Hinc exegisti Iudæorum ipsi non adprobamus, implebit, sed non rationibus, ipse autem dicitur, ex Iudæis qui est, qui illam sequatur, sicut enim aspi p'is est, qualis eius hereditas.

Tanchuma, vt *vinum seruemus ex patre nostro Filium, sed Semen*; videlicet illud Semen, quod venit ex loco alio, quisnam vero est illud semen? *Rex Messias*.

In quæ verba auctor *Martnoth Kebunnab* in Gen. f. 57. c. ita commentatur: וזהו מלך המשיח שבא מפסול משפחה מקרא; Hic est *Rex Messias*, qui veniet ex profano loco, ex ancilla, ex Moabitica.

Ceterum cum ex his quidem abunde pateat, vnum Messiam Iudæis καὶ ἄλλοχθιν nomine SEMINIS venire; hinc & euidentius aliquanto putamus constare, quo pacto fieri potuerit, vt St. Paulus ex Gen. 22, 18. tam confidenter ex numero singulari *Seminis* contra Iudæos argumentetur, quando Gal. 3, 16. sic ait: Οὐ λέγει. Καὶ τοῖς σπέρμασιν, ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνός. Καὶ τῷ ἀπέρματι σὺ, ὅς ἐστι χριστός, Videlicet supponendum est

Addi Ruth Rabbab ed. Amstel. f. 10. d. ubi post verba adducta, Gal. 3, 16. τῷ ἀπέρματι σὺ ἵνα κατανοηθῆται.

*

זהו כהנא פתח רגל ראל החטאון וכו'

וגו כדמיון משה שהיה הגואל הראשון שבמצרים. Dicitur textus, *Vnus* (q. singularis aliquis) *e* *fratribus ipsius assertet ipsum*: is est Messias filius Davidis, qui oriatur ex tribu Iuda, omnium tribuum maxime singulari. Porro hunc sensum continet loquutio *Vnus e* *fratribus ipsius*, quod hic ipse assertor homo futurus sit ad instar reliquorum fratrum & c. secundum exemplar Moysi, qui fuit assertor primus in Aegypto. Quod adeo nobis Christianis non displicet, ut potius ingenti nobis gaudio atque solatio sit, coll. Hebr. 2, 11. Andabatarum igitur more pugnat memoratus Rabbi, quando ex hac adpellatione ita contra nos ratiocinatur: וחוכיר לשון זה כנגד אמונת המלכות הרביעית ורעתם כי הלשון הזה מקטעת רגליהוון דרשיעיא. *Vt* *itur autem Deus hac adpellatione contra fidem & opinionem Monarchiae quartae s. Christianorum: nam haec loquutio praecidit pedes impiorum.* Nam utut Messiam nostram (sicut debemus) verum Deum esse credamus, quod Iudaeus fugillare videtur; tamen eundem firmiter statuimus, hominem esse natum ex semine Davidis Rom. 1, 3. adeoque Fratrem nostrum ac consanguineum. Ceterum cum *R. Bechai*, etiam *Baal Hatturim* in *Bibl. Buxtorff.* hunc locum de *Messia* interpretatur. Nam sequens v. 49. בן דודו *Kabbalistiche* (ut solet) exponit: בן דודו חסר ויו אותו בן דוד *Nomen* בן דוד, inquit, *defectiue & sine fulcro* *Vau* scribitur, unde per transpositionem consonantium efficitur בן דוד *Messias Davidis filius.*

§. VI. His vero quam proximum est illud, quod Messias Ps. 80, 18. Hebraice בן אדם, & Dan. 7, 13. item Chaldaice בר אמש *FILIVS HOMINIS* nuncupatur: quod nomen ita Christo competit, ut in N. Testamento

R. B

menti libris etiam *אל' עֶזְרָא* eidem frequentissime tribuatur. De Pl. 80, 18. aliqua Rabbiorum testimonia iam superiori dissert. s. 19. allegauimus, plura olim allegaturi, quando occasio erit Messiae nomen כְּנִימִין explicandi. Sed ad alterum locum Dan. 7. illustrandum iuuat nunc, quæ ex Hebræorum scriptis animaduertimus, breuiter conferre. Recte enim R. *Abentebija* (allegante Vener. *Esfra Edzardo* in *Consensu Antiquit. iudaica* p. 10.) notat: והנה ענני השמים היה בו ככך אדם ועד הישיש הגיע ולפניו הקרבוהו ואליו ינתן הממשלה והכבוד והמלכות וכל העמים ואומות ולשונות אליו יעברו וממשלתו ממשלה עולם אשר לא תסור כראשונים ומלכותו לא תזקין והוא *Et ecce in nubibus cali erit* משיח צדקנו אשר יגיע לפני ה' *in* *star FILII HOMINIS, qui usque ad Antiquum peruenit, ante ipsum adductus. Et igitur dabatur dominium, & gloria, & regnum: omnesque populi, nationes ac linguae ei seruebant: dominium eius est æternum, quod non desinet sicut priora, neque destruetur ipsius regnum. Hic igitur, qui ante Iebouam adductus fuit, est MESSIAS iustitie nostre.* Sic R. *Salomo* in *Comm.* ad h. l. *Filius hominis ueniens est* כבר אנש אתו הוא מלך המשיח *Et A. Esdra* in *Comm.* ad h. l. *Rex Messias.* Et *A. Esdra* in *Comm.* ad h. l. *R. Ieschuab ait, hunc qui in-* *star Filii hominis uenire describitur, esse Messiam; quæ sententia* וארן עם ענני *Is qui cum nubibus cali* *tanquam Filius hominis uenire dicitur, inquit, est Messias iustitie nostre.* R. *Bechai* in *Comm.* ad leg. f. 179, c. scribit: אמר על מלך המשיח וארן עם ענני שמיא כבר אנש אתו הוה. *De Rege Messia dicit scriptura: Et ecce cum nubibus cali similis Filio hominis ueniebat &c.* Ita ex hoc ipso dicto asseritur *Messie summum terrarum orbis imperium, in Bemidbar Rabbab* f. 253, c. *Conf. etiam Buxt. Lex. Talmud.* col. 223. Denique Scholiastes in *Medrasch Tillim* f. 4, b. de *Messia* hunc locum

Vide et Tan
Prima f. 11. a. b.

T vel sec. edit.
Amstel. f. 209.
d.

locum allegans, addit : שם בספר רביאל גדולות נarrantur illic in libro Danielis illustria multa de Messia filio Davidis. Et sic idem f. 19. d.

§. VII. His testimoniis, quamtumvis abunde sufficiant, aia tamen adiungi possent, si opus forent : & dabimus omnino plura, quando nomen עני ex Zach. IX, 9. bono cum Deo explicabimus. Interim hoc loco obiter obseruamus, Rabbinos in Ialkut Schimeoni P. II. f. 85. b. ex allato Danielis dicto ansam arripuisse, fingendi pro sua licentia novum Messia nomen symbolicum ענני Anani, (quod esset Nubivagus, nubes scandens) alludentes ad proprium illud viri nomen, 1. Par. 3, 24. aiunt enim : מי הוא ענני זה משיח Quis est ille Anani (q. d. qui a scandendis nubibus nomen habet) ? Is est Messias, de quo scriptum est : Et ecce cum nubibus calorum veniebat instar Filii hominis &c. T

*Tria in eang. Danielis
nomen quod Cl. Becc
Klar ex No. Eff. 101.
an August. in Vindict.
ad 1850. ad 1. Par.
3. 24.
ועני הוא
מי הוא ענני זה משיח
Quis est ille Anani
(q. d. qui a scandendis
nubibus nomen habet)
Is est Messias, de quo
scriptum est :
Et ecce cum nubibus
calorum
veniebat instar
Filii hominis &c. T*

§. VIII. Venio nunc ad illa nomina, quæ ex vegetabilium ordine translata, humanam Christi naturam, suavissimo symbolo pullulantis crescentisque plantæ, significant. Nimirum vt *Germen* suis amabile est initis propter tene-ritudinem, in diesque ad maiorem exsurgit staturam, donec temporis decursu, iustis auctum progressibus, suis se fructibus commendet; ita Christus, qua homo, legitur Luc. 2. 52. sapientia & statura, & gratia apud Deum ac homines profecisse : quid mirum igitur, si noster nobis Messias in scripturis passim representatur sub dulcissima vel *Germinis*, vel *Surculi*, vel *Rami*, vel denique *Fructus terrestris* imagine ? Videamus modo Zach. 6, 12. vbi vox צמח *Germen* instar proprii nominis sese habet. הנה איש צמח שמו ומתחיו. Ecce, inquit Deus, Vir existurus est, cuius nomen erit צמח *GERMEN*, isq. de subter se germinabit. Recte D. Kimchi in Comm. ad h. l. הארמה כמו צמח הארמה שיהגדל צמח מעט מעט כן מעלתו תעלה מעט מעט עד שתגדל סמך עניו שיעה והוא מלך המשיח דכונן בדניש וארו עם עניו : Paraphr. sic habet : Et ex hoc ipso loco s. hactenus disputat, Messiam ex pph. ysaiah. 11. 1. nasci ventu-

S. XV. 29. XVIII. 22. vocatur *kenes ramus* de similitudine cecri deceptus, quem futurum se
 Deq. et planta turroni in monte celsi, *Israëli*, vt *Rosal. Bondy* alij fructus, et excreta in
 2000 magnificam, sub q. *ramus* h. *alij* omnes alij. vbi R. Salomo recte subiectum ex
 (15)

הפסוק על משיח העתיד ולפיכך אמר אצמיח כלומר אף על פי
 יביש זה כמה אצמיחנו וכן נאמר עליו והקמתי לדור צמח צדיק
 ונאמר עליו כימים ההם וכעת הוויא אצמיח לדור צמח צדקה.
 אצמיח Germinare faciam, quasi diceret: Quamuis exaruerit his multis (sup-
 plemente) שנים annis ex eiusdem Kimchii Comm. ad Esa. 11, 1. tamen
 denuo germinare ipsum faciam. Et sic alibi dicitur de ipso: Sicut abo David
 Germen iustum, item: In diebus illis & in tempore illo germinare faciam Da-
 uidi Germen iustitiae.

§. XIII. Huius generis est, quando Messias Esa. 11, 1,
 חסר מגזע ישעיהו Ramus de trunco Isai, & Surculus e ra-
 dicibus eius existiturus, audit. Quae adpellatio supponit omnino
 futurum fuisse, vt Davidica familia, olim florentissima, subsequen-
 turis temporibus Babylonice captiuitatis attenuaretur, & instar
 arboris refecaretur; sed eo ipso tamen multo fit suauior, velut
 in hunc modum Deus diceret: Etsi de regia Davidis profapia om-
 nines rami concidendi sint, neque superfuturum quidquam praeter
 truncum; tamen ex hoc trunco, imo ex radicibus eius צמח
 חוטר וענף מיוחד יושבו ויובשי בצלו שהוא מלך המשיח יצמח

enascetur virga seu ramus quidam singularis, sub cuius umbra denuo ha-
 bitabunt Israelitae, scil. Rex Messias, vt ait Abarbanel in Comm. ad h.l.
 Id a D. Kimchio itidem obseruatum, cum in Comment. suo sic scribit:

ואמר מגזע משרשיו לפי שהעץ הנכרת יחליף ויוציא וינקות
 מגזעו ומשרשיו Dicitur ex trunco, ex radicibus eius, quia arbor,
 quantumuis truncata fuerit, tamen ex stirpe & radicibus suis nouos sub-
 mittere potest solones. Quae quidem sunt אמתא קטנה, ita ta-
 men vt facile animaduertantur ad Christi natiuitatem pertinere.

ומשיחה, Exsurget Rex de filiis Isai, & Messias ex nepotibus eius progerminabit. Succinit R. Salomo in
 שמו אבד כסרם לא אבד סוף שיבא מלך המשיח, & redimet eos. Et
 Comm. h. l. Potuissent suspicari Israelitae, forte periisse spem suam; at-
 tamen non peribit semper, quia ueniet Rex Messias, & redimet eos. Et
 משפטין למלך תני. זה סוף המשיח. Hic est Rex Messias, de quo di-
 citur: Et exhibit Virga &c. Plurimus aliorum Rabbiorum auctori-
 tates addere possemus, nisi commodius ad alium locum referua-

ren. accipere de feruore
 regnatura esse, propterea colligat
 le tempore secundi Templi, quia Josababel Hierosolymis nunquarum
 esse in tempore secundi Templi, quia Josababel Hierosolymis nunquarum

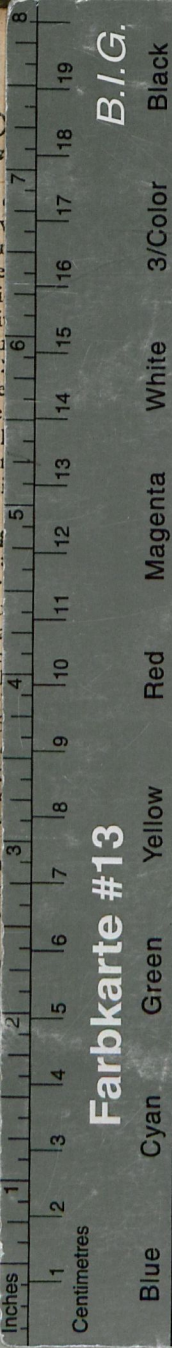
אף על פי
 esse Regem Messiam
 vel D. Kimchi, qui ad
 Probabilem hoc vati
 canum non perbinocter
 torquet, palebari: un
 נפרשים זאת הפרשה
 על המשיח וכן נראה
 יהודא דעת יונתן
 אולם Jonathan: Acci
 dam ego aliquos de
 (vbi) familia
 quo Longo, Quodis
 qua similitudo
 corda alia, et habili
 an in unum, de filijs fi
 lopum ipsius tenentem
 vnam, et crepare la
 ciam et fructum eius
 etc. et vultu post veru
 ויהי לצדן ארבעה
 ואלה
 in Regem potentium, et
 niteret super eo
 iust, et omnes manue
 in umbra regni;
 plig habitabunt. Aban
 bntes vero in comm.
 h. l. recte: Durum vide
 tur, haec pericopam
 ren. accipere de feruore
 regnatura esse, propterea colligat
 le tempore secundi Templi, quia Josababel Hierosolymis nunquarum
 esse in tempore secundi Templi, quia Josababel Hierosolymis nunquarum

Bla 278

ULB Halle 3
004 145 070

Farbkarte #13

B.I.G.

משיח בן אדם
SIVE

DISSERTATIO PHILOLOGICA
EX ANTIQVITATE IVDAICA,
DE

**NOMINIBVS
CHRISTI,
HVMANAM IPSIVS NATVRAM
DESIGNANTIBVS,**

QVAM
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. PHILIPPO WILHELMO,
PRINCIPE BORVSSIAE, MARCHIONE BRANDENBURGICO, CE-
TERA, ET DVCATVS MAGDEBVRGICI GVBERNATORE,
*Consentiente Amplissimo Collegio Philosophico,
Publico Eruditorum examini subiicient*

**PRAESES
M. CHRISTIANVS BENEDICTVS
MICHAELIS,**
Ellrica-Hohnsteinensis,

ET
RESPONDENS
ANDREAS MICHAEL LADIVS,
Ofcherslebia-Halberstadiensis.

A. D. xxiii. IVLII clo lccc vii.
H. L. Q. C.

HALAE MAGDEBVRGICAE, LITERIS SALFELDIANIS.

an 7

